

ברוך ברנר

מיומנו של מתפלל

אִזְרָא

הסדרה לחקר ספרות הקבלה והחסידות: מקורות ומחקרים

עורך הסדרה:
פרופ' אבי אלקיים

חברי המערכת:
פרופ' משה חלמיש
פרופ' חביבה פדיה

ברוך ברנר

מיומנו של מתפלל

הוצאת אֶדְרָא

Baruch Brenner

From the Diary of a Worshiper

עריכה: שמואל מרצבך

מס"ב: 978-965-7773-34-5 ISBN:

© כל הזכויות שמורות להוצאת אֶדְרָא, תל אביב

אין לשכפל, להעתיק, לצלם, להקליט, לאחסן במאגר מידע,
לשדר או לקלוט בכל דרך או בכל אמצעי – אלקטרוני,
אופטי או מכני או אחר – כל חלק שהוא מהחומר שבספר זה.
שימוש מסחרי מכל סוג שהוא בחומר הכלול בספר זה אסור בהחלט
אלא ברשות מפורשת מאת בית ההוצאה לאור שתיתן מראש ובכתב.

נדפס בישראל תשפ"ג – 2022

© Copyright 2022 by Idra Publishing

Idra Press <IdraPublisher@gmail.com>

<http://idra.org.il/>

סידור, עימוד, לוחות והדפסה:

א. אורן הפקות דפוס בע"מ, שד' רוטשילד 109, תל אביב

וְלָמָּה רָגַע לֹא אָמַר תִּפְלָה? / וְלָמָּה — / אִם אֲנִי בִשְׁרִי
וְדָם / וְחֶשֶׁךְ כְּבִד־תְּהוֹם — / מְדוּעַ לֹא אָמַר תִּפְלָה
פְּתָאִם: / בְּרוּךְ אַתָּה אֱיִנִי יוֹדֵעַ מִי.

(אברהם חלפי, שירים ב, תל-אביב 1988, עמ' 113)

כשאתה מוצא את עצמך בנוף ההוא שבו הדבר
היחידי שאתה יכול לעשות הוא להתפלל, אין זה
משנה אם אתה מאמין או לא, מפני שאינך משתמש
אז בכישור שמעריך את מציאות האמונה או מציאות
האל; זה נוף שונה לחלוטין. זו זעקה, ויש יעד לזעקה,
והוא בוודאי במקום הזה... אין לך עניין להוכיח או
לא להוכיח את מציאותו של היעד. אם אתה פונה
אל מקור הרחמים, ואם שיחק לך מזלך לגלות שיש
מקור לרחמים, זה לא הופך אותך למיסיונר, ולא
למשרת טיעון; זו לא תאולוגיה. קיים מקור לרחמים
כפי שחוויתי אותו, והשירים הללו (ספר הרחמים) הם
הרישום של הפנייה הזאת והישועה הזאת.

(לאונרד כהן, ספר רחמים, ירושלים 2015, עמ' 71)

צריך שתדע כי אהבת השם לאדם יתרה מאד מאהבת
האדם לשם והיא המשתפת באמת בין שניהם.
(ר' אברהם אבולעפיה, אמרי שפר, שער א)

תוכן העניינים

9	הסכמות.....
13	הכרת תודה.....
17	פרולוג: איך קוראים את הספר ולמי הוא מיועד?.....
19	מבוא.....
23	סיפור חיי – מהאמצע.....
47	על הסף: אזהרות מסע.....
51	פגישה ראשונה: סוד הייאוש וסוד השפה הפנימית.....
67	פגישה שנייה: תפילה מרחיבת הכרה.....
88	פגישה שלישית: מדיטציה ותפילה.....
117	פגישה רביעית: שדה בקשות חיי.....
127	פגישה חמישית: התרות – על חשיבותם של מצבי הכרה.....
143	פגישה שישית: פרקטיקות של רזוננס – אומנות ותפילה.....
178	פגישה שביעית: לידת הנשמה.....
191	פגישה שמינית: סוגי תפילות – בורא נפשות רבות וחסרון.....
215	פגישה תשיעית: תפילה כמהפכה והמשך ההתרות.....

234	פגישה עשירית: "ואני תפילה"
247	פגישה אחת עשרה: חיים של התגלות – תפילה כמודל חיים
258	פגישה שנים עשרה: פרידה
276	והדרך עודנה נפקחת לאורך
283	אפילוג
287	בביליוגרפיה
291	מפתח עניינים
293	מפתח שמות

"מורה מסתורי מתגלה לכותב ומגלה לו סתרי תפילה, והוא הולך בעקבותיו, מבאר את הסודות ומתרגם אותם לדרכי עבודה. סגנון ייחודי זה חושף שנים של עבודה פנימית המשלבת עבודת גוף נפש ודרכים להרחבת התודעה ומתבססת על מקורות מגוונים החל בגדולי החסידות והקבלה וכלה בפילוסופים ופסיכולוגים בני ימינו. תודה רבה לברוך שחשף לפנינו מקצת מתורת הסוד שהתגלתה לו במשך שנים של עמל ועבודה".

הרב דוב זינגר, ראש ישיבת מקור חיים
וראש בית המדרש להתחדשות

"ואם הלב יהמה ונפשך כמהה לחשוק צפונות... אל תקל בעיניך עבודת קדשך" (הרב קוק, שמונה קבצים, קובץ ה, פסקה קמ).

"לפני שני עשורים, במסגרת המחקר שלי על עולמו הפנימי וחוויותו הסודית של הרב קוק, נחשפתי בפליאה לליבו ההומה ונפשו הכמהה לחשוק צפונות. השתוממתי מול שבילים של עלייה ועוצמות של חוויה המתוארת בעדינות איך-קץ וביופי רב; שנים אחר כך נחשפתי לפרקטיקות ותרגול שמקורן במזרח ואימצתי מהן אל חיי.

בספרו של ברוך שני הנדבכים הללו פוגשים זה את זה: חוויית הנשמה והנפש הכמהה פוגשות מסילות של עבודה ותרגול. ברוך והמורה הפלאי סוללים שבילים של עלייה והיפתחות אל מה שמעבר. המעבר הזה הוא בו בזמן גם נוכחות ערה הטועמת בעוצמה את הקיום ומאפשרת התמרה במציאות דווקא על ידי הרחבת התודעה אל מה שמעבר. זוהי יצירה שאינה שגורה במחוזותינו. יצירה שמשתלבת בתהליך שעליו נכתב בספר, תהליך של מעתק של השפה הדתית שלנו מדיבור "אודות" לשפה של התנסות, תרגול, חוויה ועבודה אישית ויוצרת. מעתק שאפשר לראות בו מתורתו של משיח. הספר הוא איגרת והזמנה, והקורא יוכל לבחון מה קורה במפגש שלו עם כל הנכמס הנפרס בפניו, ולסלול את שביליו הוא. אני משערת שהשבילים שבהם יפסע הקורא לאחר הקריאה לא יוכלו להתעלם מהאופקים הגבוהים והרחוקים שנחשפו בפניו בספר".

ד"ר סמדר שרלו, מרצה למחשבת ישראל

"מיומנו של מתפלל.

בספר מיומנו של מתפלל, נפתח צוהר לעולמה המופלא של התפילה. כמדומני בדרך השונה מכל מה שנמצא בספרים על התפילה שיצאו עד היום. הקורא מוזמן לצעוד בנבכי מסע חניכה של מתפלל, בחדריה הפנימים של התפילה, חדר לפנים מחדר. ברוך איש תפילה משתף אותנו באומץ לב במסעו רב השנים, בתקווה שמסעו יעורר בנו הדים לעורר את תהליכי החניכה בחיינו.

בעדינות ובזהירות, נפתחות בין שורות הספר, אפשרויות העבודה הפנימית, בין היכלות המילים. אפשרויות שמצריכות קשב עמוק, ויכולת שהייה במרחב שבין מילה לשתיקה. חיבורים שבין אמנות, גוף, דיבור, ותודעה מתרכבים יחד למרכבת התפילה.

הספר פורץ דרך, ויחד עם זאת הוא כראשי פרקים. ראשי פרקים עמוסים כל טוב, שפתיחתם מחכה לבאות על ידי המחבר. ברוך כמלמד ומפתח את עבודת התפילה, עוסק בהוראת הדרכים כתורה שבעל-פה. תפילתי שנזכה לשיפוצו המעיינות החוצה, והספר יהיה אבן דרך לשיבת התפילה כעבודה יהודית מקורית, המהווה ברכה לכול".

הרב פדיה נגר, ר"מ בישיבת עותניאל,
מורה לפנימיות התורה ובפרט לכתבי האר"י

"המילה תפילה, שהייתה שייכת עבורי לעולם רחוק ומנוכר, פרשה כנפיים דרך יומנו של מתפלל ולקחה אותי למסע תודעתי מרתק. יכולת ההתבוננות הדקה של ברוך בפעולה אנושית זו, ופתיחת מובנה המקובל לעושר של תנועות פנימיות מתמירות, הן מתנה נדירה לכל אדם המבקש להתקרב לחייו".

דנה גניהר, מורה בכירה להתמקדות וקורדינאטור
מטעם המכון הבינלאומי בניו-יורק, ממפתחי גישת "על שפת היש"

תדהר אילון :

ראש ישיבת "שמן ששון" ללימוד תורת הקבלה מחבר הספרים "עין התדהר" לענפיהם
"עצי הלבנון" וספר שירים "חכמת האין סוף".
נין ונכד לבעל ה"שמן ששון" זי"ע א, ורבנו החד"א זי"ע.

ב"ה "עין התדהר"

ישיבת "שמן ששון"
ללימוד תורת הקבלה

ע"פ כתבי רבנו האר"י

משרד - אביר יעקב
מיקוד 90622

מכתב ברכה והצלחה:

יום חמשי ח"י אלול תשפ"א:

יום לידת שני המאורות הגדולים הבעל שם טוב הקדוש,
והאדמו"ר הזקן זכותם תגן על כל הדור:

לכבוד ה' ברוך ברנר הי"ו

התכבדתי בחלק מספרך החשוב "מיומנו של מתפלל"

ספר מיוחד במינו נכתב להפליא. בכשרון נפלא שוזר המחבר מסע נפלא
ומשתף את הקורא בחיפושיו העמוק והכנה אחר סוד התפילה מתוך עולמו
הפנימי ומתוך עולם הסוד, כלומר ספר זה איננו ספר המדבר אודות משמעות
התפילה אלא למעשה הוא סיפורו האישי של המחבר וכך מורט על נימי נפשו
ובלאו הכי גם על נפש הקורא ומתוך כך מתעורר אף הוא ברצון פנימי
להעמיק את עבודתו הרוחנית ולהתמסר לעבודת התפילה ולחיפוש פנימי
רוחני וכה מתוך קשב פנימי עמוק וביטול, וכן להתמסר לעבודת
ההתבודדות.

בספר זה משולב הדרכות עדינות ומשמעותיות לא רק מעולמו הפנימי של
המחבר אלא מתוך עולם הסוד וכך פותח המחבר צוהר למחפשי דרך לעלות
ולהתעלות במעלות העולמות הרוחניים.

עוד בספר ניסוחים מקוריים בשפה ברורה ונעימה מסוד עבודת הקודש של
חכמי הסוד והמתבודדים, גם שילב עמדות אישיות פנימיות המאפשרות
למתפלל לכוון ליבו למקום, הבחנות יקרות הערך הן למי שמחפש להעמיק
את התנועות הפנימיות בתפילתו והן למי שמבקש אחר שערים המאפשרים
גילוי פנימי נשמתי, ועוד אומר כי ספר זה הוא כשלעצמו תפילה זכה וכנה.

עוד ראיתי חשיבות רבה בספר יקר הערך הזה לכל מבקשי דרך רוחנית
שעתה יש ביכולתם להיחשף לתכנים ועבודה פנימית רוחנית על דרך התורה
הקדושה ועבודת השם על דרך החסידות ותורת הסוד ואין צריך הרחק נדוד.

אברך את המחבר יהי רצון מלפני אבינו שבשמים שספרו החשוב יהיה לזכות
הרבים לעבודתו ית' לש"ש וקירוב הגאולה, ושיפוצו מעיינותיו חוצה, ויזכה
ללמוד וללמד וכו' ולהיות כמעין המתגבר אורך ימים ושנות חיים רוחניים
טובים ומאושרים בשמחה ודבקות לעבודתו ית'.

ושנזכה כל ישראל כאחד לאקמא שכינתא מעפרא ולקבל משיח צדקנו עוד היום.

ובס"ד נצפה לגאולה כולנו יחד
תדהר אילון אוזליא

אברהם
דוד

הכרת תודה

פִּי הַרְבֵּיתָ טוֹבוֹת אֵלִי, כִּי הִגְדַּלְתָּ חֶסֶדְךָ עָלַי
וּמָה אֲשִׁיב לָךְ וְהִבַּל שְׁלָה לָךְ שְׁמִים אֲף אֶרֶץ לָךְ
וְאֶנְחֵנוּ עִמָּךְ וְצִאֲנָהּ וְחַפְצִים לַעֲשׂוֹת רְצוֹנָה.
(שיר הייחוד לליל יום הכיפורים)

חסדים רבים זכיתי בימי חיי – ובכללם מפגשים עם דמויות רבות שתרמו לספר זה. לא אוכל למנות את כולם, אך חסדם גדול משאוכל להודות עליו. ביניהם רוצה אני להודות למורי, לחברי, לתלמידי ולמשפחתי: למורים שנפטרו מן העולם וממלבושי הגוף, ולמורים אחרים שעדיין זוכה אני לינוק מהם ומתורתם; לחברים של לב ושכל, שכל מפגש עימם הצילני מטעויות והוליד וחידש; לתלמידי יותר מכולם על מאור הפנים, האמון, הסבלנות והקנאות ולצידה הסליחה על טעויות שבדרך; לקהילות השונות שזכיתי לקחת חלק בהן ולמי שהיו בבחינת הנחש המכיש את האיילה קודם שתלד.

חלק מהדברים בחיבור שלפניכם הם פרי מה שחנני השי"ת בשעות רבות של התבוננות ולמידה; חלקים אחרים הם פרי של שיח ושיתוף עם אנשים מבורכים שותפים לדרך. דברים רבים – רק שיח וברית משותפת יכולים ליצור. חוכמתם של אותם שותפים-לדרך, תמיכתם ויצירתיותם היו בעבורי למקור צמיחה שהניב פירות רבים; בשותפותם אני רואה זכות גדולה. בראש דבריי ברצוני להודות להם על השיח, המאתגר, המחדש, האמיץ ומלא השראה.

ראשית, תודה והערכה רבה לעורך הספר שמואל מרצבך, על העבודה העדינה והחכמה שאפשרה את הוצאת הדברים בצורה בהירה ומדויקת. כמו כן, תודה גדולה לחברי ד"ר אבישר הר-שפי אשר עבר על הדברים והאיר מקומות סתומים. תודה לחברות השונות שאיתן אני זוכה ללמוד לאורך השנים, לחברים הנפגשים עימי, מתוך לב רחב, ואשר הלמידה איתם היא מקום של התגלות בעבורי. מתוכם אזכיר את אברהם לידר, אליהו משגב, הרב שאול יורוביץ, אבישר וסיון הר-שפי, נתנאל ונטע לדרברג.

תודה לאנשי הכפר האקולוגי "ורטיגו" שהזמינו אותי לפני שנים רבות בלב פתוח ומאפשרים עשייה מבורכת: לדני ומירב, נועה ועדי, טלי ורינה. תודה לחבורה שהתאספה עם השנים כשותפה לדרך: ליוחאי ורעות על החוכמה העמוקה, הלב והעיניים הטובות; לנטע ונועם על התמיכה, החוכמה, הרגישות והעושר שאתם מביאים.

תודה לחבריי היקרים נתנאל ואורית, שחוכמתם ונשמתם תומכות, מאתגרות, מעוררות ומעודדות יצירה. הרבה מן האמור כאן הוא דרך עיניהם וליבם שזיהה, ביקש, אתגר, ובעיקר דלה־והשקה ממקומות של שתיקה גדולה. מסענו המשותף יקר משאוכל לתאר; במשך שנים, האירו, לא ויתרו, ובסבלנות רבה שוחחו, קראו, דייקו ולא הפסיקו לתמוך.

תודה לחבריי משנים קדמוניות שהם לי כמשפחה: רבקה מרים, אליעזר ונאוה מלכיאל, הרב דובי ואירים זינגר, יצחק מנדלבאום, שמעון דויטש ויהושע אנגלמן – על המשפחה והחברות לאורך שנים רבות, ועל שעמדו והושיטו יד בשעות של כאב מתוך חברות של אמת.

תודה לדנה גניהר על החברות, החוכמה, והמסע המפתיע; אין שיעור לשערים שלמדתי ממך. תודה על שעות רבות של שיה, שעות של נצח, בסוד "מים עמוקים עצה בלב איש ואיש תבונה ידלֶנָה", על שלמדתי ממך, ועל העבודה המשותפת בהולדת סדנאות "על שפת היש" ובפיתוחן – סדנאות שבהן מתיישמות רבות מהתובנות שעליהן מסופר בספר זה.

תודה למורי ורעי הרב פדיה נגר, אשר פתח לפניי שערים גנוזים בתורת האר"י, על בהירות של הבחנות ומושגים. תודה על חוכמתך שבנדיבות רבה אתה מוליד בתלמידך. הרבה מאוד למדתי ממך.

תודה למו"ר אשר ילדני לחיי העולם הבא, הרב שג"ר, על הזכות ועל החסד. כל מילה שאכתוב לא תכיל את שיש לי לומר; ואשריי שזכיתי. תודה על שערי התורה והחיים שפתחת לפניי, על שערי פנימיות נשמתית שהארת בי, על הזכות ללמוד ממך לא רק "איך חיים" אלא גם את תורת עת העזיבה ושלבי ההיפטרות מהעולם המכונה "העולם הזה".

להדס – על היותך בסוד הפלא.

לאליה ידידיה – על המתנה שזכיתי בה.

אחרון חביב בני יקירי יאיר: תודה על מי שאתה, על הסבלנות המיוחדת שלך לאורך כל השנים, ועל העין הפקוחה הדורשת כנות, תשובות ודיוק; תודה על התמיכה שאתה תומך בי (ואינך יודע עד כמה), ועל ההומור המשובח. בהערכה ובאהבה.

ספר זה מוקדש לעילוי נשמות הוריי היקרים, אמי מורתי שולמית בת מנחם וחוה, ואבי מורי אליהו בן ברוך וחנה, שהלכו לבית עולמם בשנים האחרונות. על שאפשרו לי ועודדוני ללמוד וללמד, לשמור ולעשות. תהא נשמתם צרורה בצרור החיים. שלי ושלכם – שלהם.

תודה לאשר בשמים ממעל ועל הארץ מתחת, למי שאמר והיה העולם, ברוך הוא, החי לעד וקיים לנצח.

ברוך ברנר,

ירושלים, אלול תשפ"א

פרולוג:

איך קוראים את הספר ולמי הוא מיועד?

ברו כבר שנים-מספר מתחילתו של המסע שעברתי ומתואר בספר זה וחלפו כמה שנים מאז סיימתי לכתוב את הספר. יראתי, ועודני ירא, מלשתף את הרבים בכתוב בו. הדיוק בעולמות הפנימיים הוא דבר יקר ערך, והרצון לדייק בדברים, לנסח את שערי ה"שם-מים" כדי לאפשר התרה של מושגים המצטיירים באדם באופן שאינו מאפשר תפילה כפרקטיקה ובוודאי כמודל חיים, ולאפשר ניסוח מחדש – כל אלו דורשים עבודה רבה וחוכמת לב. נוסף על כך, אף שאין זה ספר שנכתב כספר תרגול אלא יותר כספר להשראה, בכל זאת אפשר במהלך הקריאה למצוא בו דרכים לתרגל. בכל פרק ניתן למצוא דרכים שיאפשרו לקרוא למצוא את שערי הפנימיים וייתנו בידו מראה מקום – וגם פה המלאכה הייתה רבה ובכל פעם בקשה דיוק רב יותר.¹ ידיי כמעט רפו, וככל שהשנים עברו, היראה לא פחתה; אבל האהבה גדלה ועידודם של חברים, בקשתם של תלמידים ותלמידות שזכיתי לחלוק איתם את הכתוב בו, ובקשתם שהספר יצא "כבר אתמול", הביאו אותי להחלטה להוציאו לאור. עיקרו של הספר שלפניכם הוא מסע חניכה אישי שעברתי. אין מטרתו לחלוק אמיתות, אלא לתאר מסע בגוף ראשון. הוא מתאר את רגעי השינוי שהיו משמעותיים בעבורי במסע חיי, את שהתרחש בהם, ואת שהתגלה לי. אלו רגעי שינוי שמצד אחד ניתן לומר שהם סובייקטיביים ושייכים לביוגרפיה המתפענחת של חיי, ורלבנטיים לכאורה רק למי שעבר את אותם מרחבים חברתיים, מוסדות חינוך, או תחומי עניין או מקצוע. אבל מאמין אני – והדברים התחזקו מתוך תגובותיהם של אחרים – שתהליכים רבים שהאדם חושף בחייו

1 הרוצה להיכנס לעומק בדרכי העבודה ולתרגל מוזמן לסדנאות שבנינו או לעבוד עם ספר התרגול "מיומנויות תפילה" שכתבתי יחד עם דנה גניהר ושתכליתו לאפשר את השלב הבא בעבודת התפילה.

בגוף ראשון עוברים גם מעבר לאישי, ויש בהם רלבנטיות גם לאנשים נוספים הבאים מעולמות שונים, ואף הם יכולים להתעשר מהם. פעמים רבות שכתבתי וידיי רעדו, הזכרתי לעצמי כמה עמל השקעתי בחיי בחיפוש אחר כל פיסה של ידע בעל ערך וכמה הודיה יש בי לאנשים רבים שחיו בדורות שונים, שלא מנעו טוב מבעליו ובכנות תיעדו את שעברו – וכמה למדתי מהם. מקווה אני שאף דברים אלו שכתבתי יהיו בית שער לאנשים נוספים ושדבריי יעשירו אותם, בבחינת "איזהו חכם? הלומד מכל אדם".

מהדברים שחלקתי בספר:

- פרקים ממסע חיי, הכוללים זיכרונות ופגישות משמעותיות עם אנשים מיוחדים, אשר היו לא רק חכמי תורה אלא חכמי עבודה, ומקצת דברים שלמדתי מהם.
- מושגי יסוד בעולם התפילה כפי שלימדני מורי, אשר שינו באופן משמעותי את הבנתי את אומנות התפילה (פגישה א).
- בירור היחסים בין ממדי ההקשבה / השקט של התפילה ובין מקומה ותפקידיה השונים של השפה (פגישות ב-ג).
- בירור מושג הבקשה ומקומו בחיים (פגישה ד).
- הכוונות עבודה, המתירות תפיסות לא מדויקות שאחזתי בהן מבלי משים, והחלפתן בפרדיגמות חדשות המאפשרות תפילה (פגישה ה).
- הבנת עולם התפילה כתהליך אשר מבקש לדעת את חוכמת התרגול (פגישה ו).
- הבחנות בין סוגי תפילות אשר מאפשרות פתחים ראשוניים להמשך מסע התפילה (פגישה ז).
- הבנת התפילה כפונקציה אנושית, המאפשרת לאדם את ההתמרות של המשך צמיחתו, וחשיבות מהפכת התפילה בדורנו (פגישה ח).
- תובנות ורגעי השראה (פגישות ט-יא).

ובתפילה לאל חיי, אני מניח לפניכם את היומן.

מבוא

מהלכים היינו בדרך, הוא ואני. אחר שהלכנו בדממה, התיישבנו בקצה היער. הוא, עדיין שקוע בתוך עצמו, פתח ואמר:

כל נוכחות של הנעלם והאינסופי בחיי האדם משנה את מציאות חייו. מתוך ניסיון חיינו אנו יודעים את כוחה של ההכרה. אם אני ער ומודע בחיי לדבר־מה, הרי הוא משפיע עליי: על מוחי ומערכת העצבים שלי; על מערכת הנשימה ומתח השרירים; על תחושותיי, ורגשותיי. האדם הוא יצור פסיכופיזי. הכרתו ותהליכי הנפש שלו משפיעים על כל מערכות חייו, הפנימיים והחיצוניים. אף כוח דמיונו משפיע על מצבו הנפשי ועל כל המערכות שבגופו. כאשר אדם מזמין מציאויות, מערכות שונות בגופו מגיבות באותה צורה שבה היו מגיבות לו היה הדמיון מתרחש בפועל.

מה יקרה אם יכליל האדם בהכרתו אף את המרחב הנעלם, הנשגב והפלאי? מה יקרה אם תחושת הנעלמות והנשגבות – שאותה הוא חש ברגעים יוצאי דופן בחייו כגון בעומדו לפני נוף מיוחד או יצירת מופת או ברגעי חיים הקשורים לאהבה ולידה – תנכח בהכרתו באופן תמידי? מה יקרה אם יאפשר האדם לחוויה זו להיות נוכחת ולפתוח ולהרחיב את דלתות תודעתו? כיצד ישפיע מצב תודעתי זה על תפיסתו את העולם? כיצד כל זה ישפיע על חייו על כל רובדיהם? כיצד ביטויי חייו על כל עושרם: דיבורו, אכילתו, מיניותו, עבודתו, וצורת יחסו אל הזולת ואל הבריאה ישתנו?

האם צורת התפיסה אשר נעשית רחבה יותר תאפשר לחייוטים נוספים להיווצר בתוכה, ואפילו פונקציות שונות של יכולות־יכאדם – כגון: הכוח היצירתי, הכוח הנפשי, כוח הכוונה וכוח הרצון – ייפתחו ויקבלו משמעות, עוצמה ורלבנטיות רחבות יותר? שמא ישנם מצבי נפש שאינם רק פרי בחירה או החלטה, אלא הם מצבים המופיעים ומתעוררים לחיים (become activate) רק בתוך ההקשר והאינטראקציה המעוררת אותם – מתוך מצבי תודעה רחבים אלו?

חוש המרחק, לדוגמה, קיים תמיד בתוך גופי אך מופיע רק כאשר אני שולח את ידי לאחוז בכוס ומתוך כך ידי אינה "מפספסת" אותה; גופי יודע את טונוס השריר המדויק רק ברגע שידי אוחזת בכוס. באופן דומה, עוצמות הגוף – עוצמות שלא ידעתי עליהן קודם לכן – מתחילות לפעול ולהיות מזומנות לפעולה רק בשעת סכנה. ובכן, האם ישנם כוחות נפשיים-טבעיים (כגון: תקווה, ביטחון ואמונה) שכיוצא בכוחות פיזיים אלה נודעים רק במצבים של תודעה רחבה? שמא אף הם מתקיימים רק במצב שבו תודעתי מתרחבת ומכלילה גם את הנעלם והנשגב בתפיסתה?

אולי אלו הם כוחות שאינם קשורים ל"אמונה" במובן של Belief – או במובן של מידה טובה או הכרעה הקשורה לחינוך וכיוצא בזה – אלא מדובר בכוח חי הקשור ל-Faith ומתפקד רק בהקשר של הכרה רחבה נעלמה, כאשר האדם פותח את עצמו למרחב של עצמות, שהיא מעבר למרחבים שבהם נולדת השפה ומתפקדת כבוראת את העולם – כפי שהוא מופיע לעינינו? האם ייתכן שאדם שאינו פותח את עצמו להכרה רחבה לא יבין מהי האמונה אצל אדם שהכליל את הנעלם בהכרתו? הייתכן שאף המאמין שאינו פתוח להכרה רחבה לא יבין על מה מדובר ויחליף בין אמונה לבין אמונות או תיאולוגיה? האם ייתכן שהמאמין שתודעתו מכלילה את ההכרה הרחבה לא יוכל לעולם לבטא בשפה הבנויה על התודעה היומיומית את אמונתו? ואולי, כשם שתשוקה מתעוררת אל מול מושא התשוקה, וכשם שחוש הטעם או הריח מתפקדים כאשר אדם אוכל דבר-מה או מריח משהו, כך הכוחות הנפשיים הללו מתפקדים רק במצבים מורחבים – ככוח טבעי בנפש האדם?

מהי הפעולה הנקראת "לשם ייחוד קודשא-ברוך-הוא ושכינתיה על ידי ההוא טמיר ונעלם"? כיצד אפשר להיפתח לאותו "טמיר ונעלם" או להכלילו בתודעתנו, והרי הוא "טמיר ונעלם"? כיצד היפתחות זו אינה רק "משנה תודעה" אלא גם "משנה חיים" ואף יותר מכך "משנה עולם"?

כך החלה השיחה בינינו, אחר שהחלטנו לצאת לדרך. היה זה איש פלא שחי בעולם כתפילה מהלכת. מתוך שיחותינו הרבות הבנתי כי בחירתו להיות אדם מתפלל הייתה בעבורו בחירה בחיים הקשובים-ופתוחים, בכל עת ובכל שעה, אל ה"מעבר": חיים הפתוחים לקצוות החיים ולטמון בכל דבר; חיים הרגישים לפלא הקיום ש"לית אתר פנויה מיניה"; חיים אשר הפכו מבחינתו את העולם, מעולם "הזה" לעולם של "התגלות" ההולך ומתגלה כל הזמן.

באחת משיחותנו הוא אמר:

להיות אדם מתפלל פירושו להיות אדם קשוב המאזין מתוך ענווה וביטול, מתוך השתוות וחוסר אינטרסנטיות לנעלם. בשפה הדתית תיקרא פעולה זו "תפילה לשמה", כוונה נקייה מכל אינטרס אישי, כוונה הפונה לנעלם, ומקשיבה לבקשה המבקשת להתהוות, ולעמיד-לבוא המבקש להופיע.

האדם המתפלל הוא האדם המוכן לחוש, להכיר, ולהפנות תשומת לב למתגלה מתוך האינסופי; זהו אדם המוכן לנסח ולצרף אותיות ומילים חדשות, מתוך המתגלה, ואז לאפשר לכוחות העשייה להתרקם מתוך המורכבות אל העולם, וליצור את עצמו כמשכן לנביעה.

להיות אדם מתפלל היה מצב ההוויה שבה בחר לחיות את חייו; כל ימיו למד ועבד כדי לפתח את המסוגלות להיות במצב זה ואת היכולת לחיות דרכו. "ואני תפילה" היה בעבורו המצב ההוייתי שבו ההכרה מכילה את המרחב הגדול באופן פעיל, אחר שבנתה את עצמה כ"מלכות" בעלת פרצוף וקומה שלמה שאין לה מעצמה כלום וששורשה הוא הנביעה המתמדת מהמקום האינסופי – מראש-מקדם, מהשורש הנעלם, מ"רישא דלא ידע ולא אתיידע" (בשפת המקובלים), מ"קדושת הדומייה" (בלשונו של הראי"ה קוק), מ"השכל הנעלם מכל רעיון". "הנתיבים אל מקום זה", הוא טען, "הם מבנים שכליים עדינים, והם הכלים שדרכם ניתן 'להלך ברגש' ולהתהלך ב'ארצות החיים'".

אופן יחסו לתפילה ביטא גם את האופן שבו התייחס לחוכמה העתיקה של התרבות שנמסרה מדור לדור – והלכה והתרחבה – על ידי תלמידים ותיקים. כך הוא הבין אותה. הוא ראה בה שפה – הדרכות וכלים – שנועדה לאפשר לאינסופי לפעול בתוך חיי האדם, כפעולה משנה חיים, הפותחת את האדם לאפשרויות רחבות ומופלאות. כך היה גם יחסו למצוות מעשיות באופן כללי. הוא ראה בהן פעולות הנובעות מהקשבה רחבה לחיים, מהנעלם ועד לגלוי; פעולות שמטרתן לשמש כלים מרחיבי הקשבה. במצבים של תפיסה רחבה, האדם פועל מעבר לפחד ולחשש, ומקשיב למציאות ממקום של חסד, של רגישות חשופה, של חמלה ושל חוסר התערבות. אז – ערכו של העולם עולה בעיניו, משום שהוא פתוח אל עומק ההוויה הטמונה ומתגלית בכל דבר.

שעות רבות התהלכתי עימו, איש מופלא ונסתר, שבנדיבותו הרחיב את תפיסתי והוליד בי חלקים נוספים מנשמת. ואת שלמדתי ממנו ברצוני לחלוק איתך, איש שלומי.

אתה צעיר ממני ושייך לדור אחר: כשנפגשנו, לא יכולתי להעלות על דעתי את מסעי שלי, ובוודאי לא את מסע חיינו המשותף. פעמים רבות הסתכלת עליי בסקרנות וביקשת שאשתף אותך במה שעברתי. לא הסתפקת בתשובות כלליות; ביקשת תשובות מדויקות.

את שהאדם מבין במסע חייו קשה להעביר לאדם אחר; בוודאי לא למי שצמח בעולם אחר. אך אתה יודע כמה עז רצוני לחלוק עימך את הדברים, ומכיוון שלא הכול ניתן להיאמר כתורה שבעל-פה וחושש אני שלא הכול אספיק, החלטתי לשבת ולכתוב לך **איגרת של אהבה**. אשתף אותך בדברים שלא סיפרתי עד כה ואדייק דברים שהולבשו כסות ולא נאמרו עד עתה במלואם. זהו סיפור של מסע אישי, שכלל מפגש עם מורים גדולים שבחסד עליון זכיתי לפגוש לאורך הדרך.

לאורך הדורות צמחו בתרבות חכמי תורה, יוצרי תרבות, שהעמיקו וחידשו בקיים; אבל היו גם גאוני רוח שאומנם לא הייתה להם – כביכול – שיטה מוצהרת אולם באמצעות דבריהם אנו יכולים לשאוב ממעמקי הרוח הנעלמה מעיני כל חי. אלו היו גאוני שפעמים חיו את חייהם מתוך שקט, לעיתים אפילו בלא לדעת את החידוש העצום שבהם, ופעמים ניסחו במשפטים קצרים את דבריהם, ברמז או בסוד. פעמים היה להם קשר עם כמה תלמידים או עם חכמים נוספים בתוך "קהילה"; ופעמים רבות היו יחידים-בוודדים שהשאירו לנו מעומק עולמם בכתבי יד. אקרא להם "חכמי העבודה" או "חכמי ההתבודדות" – אנשים שהקדישו את חייהם להתגלות ולצמיחה. היו אלו אנשים שבהגות ליבם, אינסוף התגלה, ואת שראו וצפו במעמקי הלב – פעמים כתבו ברמז או בסוד וכך העבירו לנו מחוכמת דרכי עבודה ודרכי השגה. חכמי העבודה היו אנשים שאת חייהם הקדישו לא רק להתגלויות הרוח אלא גם להבניה של דרך וכלים שבהם סללו אורחות חדשים שבתוכם יכול האדם לצעוד בדרך העולה בית אל. פעמים אומנם נמצא תורה ועבודה במקום אחד, אבל לרוב מדובר בסוגים שונים של חכמים. דבריי הם בבחינת **איגרת של אהבה**. אחלוק איתך בה מחוכמתם של מורים, שומרי מסורת ויוצריה, אנשים פקוחי עין ולב שזכיתי ללמוד מהם. בעיקר, אשתף אותך במפגשים עם איש פלאי ומיוחד אשר מתוך הכבוד שאני רוחש אליו איענה לבקשתו ושמו יישאר עלום; ולמה זה תשאל לשמו והוא פלאי?! איש שהפך את חייו ל"הליכת תפילה" עד שהיה בעצמו בבחינת "תפילה מהלכת". ויהיו דבריי אלו לרצון לפני אדון כול.